

Näringsutskottets betänkande

1982/83:2

om choklad- och konfektyrindustrin

Ärendet

I motion 1981/82:1928 av Gunnar Björk i Gävle m. fl. (c, m, fp) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om strukturproblemen inom konfektyr- och chokladvaruindustrin.

Motionen

Riksdagens beslut att höja skatten för choklad- och konfektyrindustrins produkter har, säger motionärerna, enligt företrädare för branschen skapat problem. Eftersom mervärdeskatt utgår på den särskilda varuskatten, vilket innebär ett slags dubbelbeskattning, fördubblas skatten i konsumentledet. En konsekvens av riksdagens beslut har enligt motionen blivit att konsumentpriserna ökat med ca 20 %. Detta har i sin tur medfört en volymminskning (i kg) med nära 15 %. Dessutom har under år 1981 ett nytt råvaruprisutjämnningssystem införts för branschen med en höjning av prisnivån som följd.

I motionen anförts att antalet sysselsättningstillfällen inom choklad- och konfektyrindustrin under den senaste tiden har sjunkit med ca 300. Detta bedöms skapa risk för att de nödvändiga investeringar som var tänkta att genomföras inte blir av och för att framtida investeringar inte kommer till stånd, med de effekter detta har för branschen på sikt. Den konkurrenssituation som f. n. råder skapar enligt motionärerna behov av ett samlat grepp om branschens problem.

Choklad- och konfektyrindustrins struktur

Den senaste större utredningen av choklad- och konfektyrindustrin slutredovisades av statens industriverk hösten 1978 (Livsmedelsindustri, SIND 1978:8; Choklad- och konfektyrindustri, SIND 1977:4).

Choklad- och konfektyrindustrin är en av livsmedelsindustrins medelstora delbranscher och tillhör den konkurrensutsatta delen av livsmedelssektorn. Antalet sysselsatta år 1980 var 5 400, vilket utgjorde 8 % av det totala antalet sysselsatta i livsmedelsindustrin. Antalet arbetsställen med mer än fem anställda var 36. Produktionen mätt med förädlingsvärdet uppgick till 742 milj. kr. eller drygt 6 % av den totala produktionen i livsmedelsindustrin.

Produktionen är främst koncentrerad till Stockholms, Malmöhus, Östergötlands och Kalmar län. I dessa län är också de största företagen belägna.

I det följande redovisas omsättning och antalet anställda år 1981 för branschens fyra största företag.

- AB Marabou hade inom choklad- och konfektyrområdet en omsättning på 782 milj. kr. Antalet anställda var 1 840.
- AB Nordchoklad, som ägs av de nordiska ländernas kooperativa centralorganisationer, redovisade en omsättning på 536 milj. kr. Antalet anställda vid den svenska produktionsenheten i Kalmar var 466.
- AB Cloettas omsättning uppgick till något mer än 385 milj. kr. och antalet anställda till drygt 700.
- Fazer AB i Malmö är ett helägt dotterbolag till OY Karl Fazer Ab, Finland. Företagets omsättning var 260 milj. kr. Antalet anställda uppgick till 420.

Utrikeshandeln med choklad- och konfektyrvaror är av förhållandevis stor omfattning. Importen av choklad- och konfektyrvaror utgör nära 30 % av konsumtionen, medan 26 % av produktionen exporteras. De stora företagen i denna bransch är ledande inom livsmedelsindustrin i vad gäller export av högförädlade livsmedelsprodukter.

Riksdagens behandling av förslag till ändring i lagen (1941:251) om särskild varuskatt

Den procentuellt största skattechöjning som föreslogs i proposition 1980:U 1 om vissa åtgärder på den ekonomiska politikens område gällde den särskilda varuskatten på choklad och konfektyrer. Skattesatsen för dessa varor hade år 1970, i samband med att den tidigare värdeskatten ersattes med en viktsskatt, fastställts till 2 kr. 20 öre per kg fr. o. m. år 1971. Enligt förslaget i propositionen skulle skattesatsen höjas till 5 kr. per kg den 1 oktober 1980.

Fabrikanter och importörer protesterade mot skattechöjningens storlek och gjorde gällande att höjningen skulle leda till betydande prishöjningar som kunde äventyra avsettningsmöjligheterna och därmed sysselsättningen inom varuområdet.

Skatteutskottet (SkU 1980:U 2) uttalade att en tidigare successiv höjning av sötvarubeskattningen i takt med penningvärdeutvecklingen kanske skulle ha varit att föredra men att den föreslagna höjningen inte framstod som anmärkningsvärd om den betraktades i relation till varornas konsumentpris. Om sötvaruskatten fått följa det till konsumentprisindex bundna basbeloppets utveckling från januari 1971 till september 1980 hade resultatet blivit en något högre skattesats än den som föreslogs i propositionen. Det fanns därför enligt utskottets mening ingen anledning att förorda någon nedsättning av den föreslagna skattesatsen. Det torde även vara tveksamt, menade utskottet, om branschen hade haft något att vinna på att höjningen genomförts etappvis.

Riksdagen följde utskottet och fattade beslut enligt regeringens förslag. I en reservation av de socialdemokratiska ledamöterna anfördes att en höjning av skattesatsen skulle medföra avsättningsproblem och därmed minskad sysselsättning inom branschen.

I december 1981 beslöt riksdagen (prop. 1981/82:62, SkU 1981/82:23) att med giltighet från den 1 januari 1982 genomföra ytterligare en ändring i lagen om särskild varuskatt, innebärande att beskattningsvikten för varuskattepliktiga sötsaker skall utgöras av varans nettovikt. Detta kompenserar till en viss del den tidigare höjningen av skattesatsen.

Slutligen kan i detta sammanhang även nämnas att riksdagen våren 1981 beslöt (prop. 1980/81:190, JoU 1980/81:36) att genomföra en förenkling av det gällande systemet för råvarukostnadsutjämning för viss industri. Detta har för choklad- och konfektyrindustrin medfört en höjning av prisnivån för branschens produkter med ca 2 %.

Utskottet

Hösten 1980 höjdes den särskilda varuskatten på choklad- och konfektyrvaror från 2 kr. 20 öre per kg till 5 kr. per kg. En ytterligare ändring i lagen om den särskilda varuskatten, innebärande att beskattningsvikten fr. o. m. januari 1982 skulle utgöras av varans nettovikt, medförde att den tidigare skattehöjningen till en mindre del kompenserades.

I motion 1981/82:1928 (c, m, fp) föreslås att en samlad strukturbedömning av branschen görs. Förslaget motiveras med hänvisning till den negativa utveckling på hemmamarknaden som, enligt uppgifter från Sveriges livsmedelsindustriförbund, orsakas av skattehöjningen. Sålunda har, enligt branschorganisationen, priserna höjts med 20 % och konsumtionen till följd därav minskat i volym med nära 15 %. Det kan i detta sammanhang nämnas att representanter för Livsmedelsindustriförbundet uppvaktade regeringen våren 1982 och hemställde att den särskilda varuskatten på choklad- och konfektyrvaror skulle avvecklas.

På hemmamarknaden har, enligt vad utskottet erfarit, skett en viss återhämtning för choklad- och konfektyrindustrins produkter. Samtidigt har exporten för branschens större företag utvecklats gynnsamt. Det kan noteras att Maraboukoncernen under år 1981 ökade exporten med 27 %. Den nyligen genomförda devalveringen kan beräknas få en positiv effekt på branschens exportutveckling.

Utskottet finner mot här angiven bakgrund inte skäl för någon särskild undersökning rörande choklad- och konfektyrindustrin.

Utskottet hemställer
att riksdagen avslår motion 1981/82:1928.

Stockholm den 26 oktober 1982

På näringsutskottets vägnar

NILS ERIK WÅÅG

Närvarande: Nils Erik Wååg (s), Tage Sundkvist (c), Staffan Burenstam Linder (m), Lilly Hansson (s), Lennart Pettersson (s), Rune Jonsson (s), Sten Svensson (m), Wivi-Anne Radesjö (s), Karl-Erik Häll (s), Per Westerberg (m), Christer Eirefelt (fp), Jörn Svensson (vpk), Birgitta Johansson (s), Per-Richard Molén (m) och Ivar Franzén (c).